

A les parets de l'OCCC s'intercalen quadres i tipografies en un diàleg artístic d'anada i tornada.

Passió pel llenguatge de la forma

La història de l'art és esquitxada de lletres. Ho afirmava, amb coneixement de causa i amb una militant passió tipogràfica, Enric Satué, dissenyador gràfic de trajectòria i prestigi reconeguts (membre de la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi i professor associat de la Universitat Pompeu Fabra i de l'Escola Superior d'Arquitectura, per exemple), en presentar l'exposició que acull l'OCCC, a València, i de la qual és comissari ell mateix. A les parets, corroborant-li les paraules, reproduccions a mida real de les obres més diverses de la pintura contemporània que han inclòs la tipografia entre els seus elements, "amb intenció sovint paisatgística, simplement per la seva gràcia, per la qualitat formal, per l'originalitat" (i hi ha treballs de Picasso i de Miró, de Klee, Man Ray, Tàpies, Warhol, Torres-Garcia o Duchamp i fins a quaranta noms il·lustres).

"Art a la tipografia, tipografia a l'art" és el títol de l'exposició dirigida per Enric Satué, que es pot veure fins el 6 d'abril a l'Octubre Centre de Cultura Contemporània, a València. Per admirar la qualitat estètica dels tipus, per copsar l'interès dels artistes per les lletres d'impremta.

L'art és esquitxat de lletres, sí. I ben bé podríem plantejar l'afirmació a l'inrevés, tot seguint el joc dual que ens proposa la mostra, i subratllar també —o descobrir, segons el cas— la bellesa que conforma "aquesta meravella estètica que és la lletra d'impremta", en paraules de Satué mateix: intercalades entre les reproduccions dels quadres, i sempre per estricte ordre alfabètic —no caldria sinó—, hi ha les tipografies que, per mèrits propis, s'han guanyat també el dret de ser

admirades en exposició. No hi cabrien totes, és clar: tot just se n'han triat quaranta, entre les aproximadament 50.000 que s'han dissenyat des de la invenció de la impremta fins ara i les que es continuen creant cada dia de cada dia (les tècniques informàtiques faciliten un procés que temps enrere requeria un alt grau d'especialització i ara mateix, mentre llegiu aquestes línies escrites en Times New Roman —el tipus creat per Stanley Morison per al diari *The Times* l'any 1931, i unàn-

EL TEMPS

COPPER PLATE GOTHIC F.W. GOUDY

D'esquerra a dreta, la trobada d'impacte entre fotografia i text de Barbara Kruger (Nova Jersey, 1945); la tipografia Cooper Plate de Frederic William Goudy (1865-1947); i fragment de *Numbers in Color*, obra de Jasper Johns (Allendale, Augusta, 1930). A sota, Enric Satué, a l'exposició de l'OCCC, justament davant la Super Tipo Veloz creada per Joan Trochut (Barcelona, 1920-1980).

mement considerat “una obra mestra de modernitat, claredat i concisió”, recorda Satué que “se’n deuen dissenyar 125 més”. I narinant).

Impacte directe. “Tinc la pretensió que la mostra s’expliqui per ella mateixa”: Enric Satué ha cercat la simplicitat i ha configurat una proposta directa, lineal, per copsar de seguida “com la tipografia ha passat a formar part d’una obra d’art, i com també pot ser contemplada per l’estricta bellesa de les seves figures”. I per causar impacte: amb intenció explícita de sacsejar. Perquè hi ha també una voluntat que esdevé reivindicació apassionada i que al dissenyador li neix “des del fons de l’ànima”: “activar la consciència de l’espectador i, d’aquí, la mala consciència dels lectors”. Interpel·la Satué directament els lectors “de llibres i revistes, diaris, blogs, xats, webs i de tot” perquè es fixin també en la massa sovint desapercebuda tipografia. I en la interpel·lació s’adreça directament als “lletraferits” potser per exemplificar la injusta invisibilitat: “No sé quines lletres són, que els fereixen; les d’impresca segur que no, perquè ni s’adonen de la seva existència...”

Qui sí que es declara tipogràficament ferit és Satué mateix. I per bé que posa cara de “no em feu triar” quan se li demanen preferències, s’exalta mentre assenyala les dues xifres “absolutament inquietants i misterioses” que donen nom a l’obra de Joan Miró 48 i que li evoquen “les didones franceses i revolucionàries de Didot”, una tipografia que potser recrea, de manera “continguda i vibrant”, els anys de joventut viscuts a París; i gairebé s’emociona en parlar de la Garamond, la tipografia

PRATS I CAMPS

dissenyada per Claude Garamond “ara fa 458 anys”, una meravella que “no es podria haver fet millor”: “És un misteri que en un producte industrial com és la lletra d’impresca, tan fugaç, que a cada invent ja en surt un altre que l’anul·la i el descarta, n’hi hagi un que no s’hagi tornat vell en tant de temps. I més que això: nou de cada deu llibres que s’editen actualment utilitzen la tipografia Garamond o una altra que la vol imitar o que s’hi basa.” De fet, tal com recorda el dissenyador al llibre *Arte en la tipografia y tipografia en el arte* (Siruela), la Garamond “és una autèntica obra d’art” que actualment trobem en alguns logotips ben coneguts: de Christian Dior a Macintosh, Chivas o Google.

I encara hi ha el cas de la Super Tipo Veloz, sorgida després d’una acurada anàlisi de l’estructura de les lletres, de la reducció a 14 formes bàsiques amb les quals es poden construir totes les lletres de l’alfabet (i als tancats

anys 40 del segle XX franquista, amb aquests mòduls “qualsevol impremta modesta podia muntar les lletres i resoldre per exemple la papereria industrial d’un client sense haver de recórrer a un fotogravador que potser era a 200 km”). L’emoció arriba quan un jove Enric Satué, enlluernat per la capacitat creativa i transformadora d’un tipus del tot original, sense antecedents, “revolucionari en les formes, malgrat la seva objectivitat, i extremament racional en els plantejaments”, va conèixer un impressor “prudent, educat i formal” que, potser per l’entusiasme d’aquell dissenyador novençà, tímidament i amb orgull per la creació, se li va sincerar: ell era Joan Trochut, el barceloní inventor del Super Veloz. Ni més ni menys. Per això avui Satué es declara commogut. Objectivament, per l’obra. També perquè recorda, en el tipus, la persona.

Núria Cadenes